

УДК 334.72:504.06 (477.62)

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ВИРІШЕННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

*Н. В. Вецепура, к. е. н., доцент, «Донецький державний університет управління»
nveserura@gmail.com*

*А. О. Филипюк, магістр, «Донецький державний університет управління»
alesya_filipjuk@mail.ru*

На прикладі Донецького регіону доведено, що однією з головних проблем функціонування вітчизняних промислових підприємств у складі інтегрованих корпоративних структур є порушення екологічної безпеки, яке виникає через надмірні викиди забруднюючих речовин в атмосферу. Визначено та обґрунтовано необхідність використання корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) як стратегії ведення бізнесу для вирішення екологічних проблем регіону та забезпечення його конкурентоспроможності.

Ключові слова: екологічні проблеми, промислові підприємства, інтегрована корпоративна структура, конкурентоспроможність, корпоративна соціальна відповідальність

Постановка проблеми. Широко масштабна виробничо-господарська та інноваційно-інвестиційна діяльність, що характерні для великого бізнесу, завжди передбачають високу концентрацію грошових ресурсів, створення сприятливих умов для їх мобілізації. Це, в свою чергу, зумовлює виникнення господарських структур різного ступеня складності, адекватних рівню розвитку ринку, в тому числі вимогам ефективного переливу капіталу в оптимальні з точки зору прибутковості сфери. Найбільшою мірою цим вимогам відповідають великі корпорації або інтегровані корпоративні структури. Підвищення ролі корпоративної ланки в регулюванні процесів трансформації всієї економіки та забезпеченні економічного зростання стало визначальним фактором конкурентоспроможності економіки України. Великі інтегровані структури, як економічні системи, створюють реальні передумови для динамічного промислового і технічного розвитку.

Загострення протиріч між закономірностями еволюції екологічної системи та особливостями функціонування економічних систем різних рівнів ієрархії характеризує сучасний етап розвитку людства. В сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки висока складова природних ресурсів у виробництві та його сировинна орієнтація, значна фізична і моральна зношеність ос-

новних засобів, екологічні втрати потребують зосередження уваги науковців на вирішенні екологічних проблем в умовах розвитку ринкових відносин. Це пов'язано із необхідністю забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств у складі інтегрованих корпоративних структур, які складають переважаючу більшість серед усіх крупних підприємств Донецького регіону

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Конкурентоспроможність як оціночний критерій характеризує можливості суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі, динаміку та якість його розвитку. Загальновідомо, що конкурентоспроможність країни і підприємства співвідноситься між собою як ціле і одиничне. Тому, найважливішою передумовою забезпечення конкурентоспроможності, є не тільки облік сукупного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів але й врахування екологічного чинника, що передбачає екологізацію ланцюгів створення цінності і, відповідно, випуск екологічно чистої продукції.

Різні питання підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств та держави через екологізацію виробництва розглядаються в роботах як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Такі вчені, як: О. А. Грішнова та В. П. Думанська [1] проаналізували екологічний вектор у контексті соці-

альної відповідальності. Питання забезпечення стратегічної конкурентоспроможності промислового підприємства з урахуванням екологічного фактора розглянули В. М. Кислий та Т. В. Бондар [3]. В. Крук дослідив державні механізми управління розвитком екологічної демократії в регіонах [4], а В. М. Черторижський вказав, що екологізація регіону – це стратегічний напрямок підвищення його конкурентоспроможності [10].

Однак, незважаючи на наявність досліджень з даної проблематики, сьогодні питання взаємодії промислового підприємства як складової інтегрованої корпоративної структури регіону та держави у контексті корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) для забезпечення конкурентоспроможності не набуло остаточного вирішення і потребує поглибленого дослідження.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є визначення проблем, пов'язаних із загостренням екологічної ситуації у Донецькому регіоні, а також узагальнення теоретичних засад щодо забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств як складової інтегрованих корпоративних структур за рахунок впровадження КСВ та вирішення екологічних проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із передумов довгострокового сталого розвитку корпоративної ланки України є конкурентоспроможність вітчизняних промислових підприємств.

Промислові підприємства є як основою конкуренції, так і її гальмом. Організаційна структура, виробничий потенціал та виробнича потужність більшості промислових підприємств не відповідають реаліям та вимогам сучасного ринку та суспільства. Однією з головних проблем вітчизняних промислових підприємств є екологічна, а

саме: надмірні викиди забруднюючих речовин в атмосферу. Питання екології особливо актуальні у Донецькому регіоні, який є промисловим центром України. Зосередження більшості промислових підприємств у Донецькій області викликає посилення екологічних проблем у даному регіоні, зокрема це викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Так, збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у 2012 році відносно до 2009 р. становило 16,54%. У 2012 р. в атмосферне повітря стаціонарними джерелами було викинуто 1514,8 тис. тонн забруднюючих речовин, у порівнянні з 2011 р. викиди зменшились на 11,1 тис. тонн (на 0,72%) [2]. Статистичні показники дозволяють відслідковувати зменшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, що пояснюється спадом виробництва та поступовою реструктуризацією підприємств, впровадженням автоматичної системи контролю за викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря та модернізацією виробництва. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря свідчить, що протягом останніх років обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря знаходяться відносно на одному рівні, що обумовлено стабілізацією роботи промислових підприємств та впровадженню ними природоохоронних заходів, які забезпечують утримання валових показників. Але про тенденцію зменшення говорити ще рано, показники є дуже високими (табл. 1).

У 2012 р. загальна кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря становила 1714,8 тис. т, що складало біля 34,9 % обсягу викидів в атмосферне повітря в Україні. В таблиці 2 наведені дані викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності. Обсяги

Таблиця 1

Динаміка викидів забруднюючих речовин
в атмосферне повітря за 2009–2012 рр. у Донецькій області

Роки	Обсяги викидів забруднюючих речовин			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км., т
	Всього, тис .т	у тому числі		
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами	
2009	1513,3	1299,8	213,5	57,0
2010	1589,9	1370,1	211,8	52,0
2011	1729,3	1525,9	203,4	57,5
2012	1714,8	1514,8	199,9	57,1

Джерело : [2]

викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря підприємства добувної промисловості складають 427,917 тис. т, або

28,25 %, чорної металургії – 400,032 тис. т, або 26,41%, енергетики – 592,115 тис. т, або 39,09 % [8, с. 20].

Таблиця 2

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності за 2012 рік

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по регіону		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		Тис. т.	У % до 2011 р.	
1	Усі види економічної діяльності, у тому числі	1514,8	99,3	1
1.1	Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	4,03	81,5	1.1
1.2	Добувна промисловість, у тому числі:	427,9	101,6	1.2
	видобування енергетичних матеріалів	423,1	102,6	
	видобування неенергетичних матеріалів	4,8	55,2	
1.3	Переробна промисловість у тому числі:	450,9	89,9	1.3
	виробництво коксу	34,9	87,0	
	хімічне виробництво	2,7	98,0	
	металургійне виробництво	400,0	89,8	
	виробництво машин та устаткування	2,2	84,1	
1.4	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	608,4	105,9	1.4
1.5	Будівництво	16,0	117,8	1.5
1.6	Діяльність транспорту та зв'язку	5,2	76,0	1.6

Джерело: [8, с.20]

Серед населених пунктів Донецької області, як і раніше, найбільшого антропогенного навантаження зазнала атмосфера міст Маріуполь, де річні викиди забруднюючих атмосферу речовин склали 330,4 тис. т, або 21,8% обласного обсягу, в Дебальцеве – 172,2 тис. т, або 11,4%, в Мар'їнському районі – 148,7 тис. т, або 9,8%, у Старобешівському районі – 118,5 тис. т, або 7,8%, у Харцизьку – 110,2 тис. т, або 7,3%, в Єнакієвому – 77,3 тис. т, або 5,1%, у Донецьку – 71,1 тис. т, або 4,7%.

Якщо в Донецьку викиди забруднюючих речовин за 2012 рік залишилися на рівні попереднього року, в Маріуполі вони скоротилися на 13,6%, в Мар'їнському районі – на 10,7%, то в Харцизьку викиди забруднюючих атмосферу речовин зросли в порівнянні з 2011 роком на 6,9%, у Старобешівському районі – на 11,7%, в Дебальцеве – на 35,6% [8, с. 14–16].

Основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні залишаються підприємства металургії, теплові електростанції та підприємства вугільної промисловості.

На виробничі об'єкти, цих підприємств припадає майже 93,5% викидів всіх шкідливих речовин (табл.3).

Однією з причин значних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування. За останні роки майже на всіх підприємствах області установки очистки газу, технологічне обладнання не оновлювались (кількість обладнання з терміном експлуатації 40 років і більше складає більше 70%). На промислових підприємствах області на протязі останніх років майже не впроваджувались найкращі доступні, екологічно чисті технології. Через це на підприємствах – основних забруднювачах атмосферного повітря в довкілля – викидаються значні обсяги. А саме: Старобешівська ТЕС – 117,97 тис. т, Слов'янська ТЕС – 53,44 тис. т, Вуглегірська ТЕС – 163,53 тис. т, Курахівська ТЕС – 146,75 тис. т, ПАТ «Єнакіївський металургійний завод» – 60,15 тис. т, ПАТ «ММК ім. Ілліча» – 205,78 тис. т, ПАТ МК «Азовсталь» – 120,55 тис. т.

Промислові підприємства – основні забруднювачі атмосферного повітря
(викиди забруднюючих речовин)

№ п/п	Підприємство – забруднювач	Валовий викид, тис. т		Зменшення/– Збільшення/+	Причина зменшення/Збільшення
		2012	2011		
1	Старобешівська ТЕС (ПАТ «Донбасенерго»)	118,0	105,4	12,6	Зношеність фондів. Зменшення кількості ремонтів технологічного обладнання.
2	СО «Зуївська ТЕС» (ТОВ «Східенерго»)	99,2	98,6	0,6	Зменшення кількості ремонтів технологічного обладнання.
3	Вуглегірська ТЕС ПАТ «Центренерго» («Центренерго»)	163,5	117,9	45,6	Зменшення кількості ремонтів технологічного обладнання.
4	Слов'янська ТЕС (СО ПАТ «Донбасенерго»)	53,4	60,1	–6,7	Збільшення кількості ремонту та переоснащення виробничого обладнання.
5	Курахівська ТЕС (ТОВ «Східенерго»)	146,8	164,4	–17,6	Збільшення кількості ремонту та переоснащення виробничого обладнання.
6	ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь»	120,6	144,8	–24,2	Спад металургійного виробництва на 15%
7	ПАТ «ММК ім. Ілліча»	205,8	233,6	–27,8	Спад металургійного виробництва на 15%
8	ПрАТ «Донецьксталь-МЗ»	5,9	7,0	–1,1	Спад металургійного виробництва на 15%
9	ПрАТ «Донецький електрометалургійний завод»	0,9	1,9	–1	Спад металургійного виробництва на 15%
10	ПАТ «Єнакіївський металургійний завод»	60,2	49,5	10,7	Зменшення кількості ремонтів технологічного обладнання.
11	ПрАТ «Макіївкокс»	5,9	7,1	–1,2	Зниження обсягів випущеної продукції
12	ПрАТ «Єнакіївський коксохіпром»	3,8	7,6	–3,8	Зниження обсягів випущеної продукції
13	ПАТ «Донецьккокс»	1,10	1,14	–0,04	Зниження обсягів випущеної продукції
14	ПАТ «Авдіївський коксохімічний завод»	16,8	17,8	–1	Зниження обсягів випущеної продукції
15	ПАТ «Ясинівський коксохімічний завод»	5,1	4,8	0,3	Зменшення кількості ремонтів технологічного обладнання.
16	ПАТ «Шахта ім. О.Ф. Засядька»	14,8	15,3	–0,5	Зменшення видобутку вугілля.
	ВСЬОГО:	1021,8	1036,9	–15,14	Скорочення викидів відбулося в умовах зниження промислового виробництва області на 5,4%

Джерело: [8, с.20–21]

Основними проблемами на коксохімічних підприємствах являється закриття циклу кінцевого охолодження коксового газу, реконструкція установок біохімічного очищення, відсутність безпилової видачі коксу, тощо. В Донецькій області близько 24,6% загального обсягу викидів складають викиди підприємствами вугільної промисловості газу метану [8, с.21–22].

В сучасних умовах, через збільшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище, що зумовлює загострен-

ня екологічних проблем, обов'язковий мінімум полягає у наступному: бізнес повинен вносити у розвиток суспільства та забезпечення конкурентоспроможності країни екологічні обмеження. Усвідомлення екологічних проблем у багатьох країнах супроводжується активізацією діяльності держави в екологічній сфері. Тому, з кожним роком питання соціальної відповідальності загалом, і, зокрема, екологічної відповідальності, стають все актуальнішими для України, що пов'язано з багатьма групами причин, найсильнішими з яких є: глобалізація еко-

номічного простору, зростання загрози техногенних та екологічних катастроф, актуалізація цінностей тривалого і здорового життя, соціалізація трудових відносин та ін.

Однак, в суспільстві як і раніше не вщухають суперечки про роль і місце соціальної відповідальності корпоративної ланки. Предметом даних спорів стає як трактування самого цього терміна, так і способи її практичної реалізації.

Існують три основні інтерпретації концепції соціально - відповідального бізнесу. Перша і найбільш традиційна точка зору була озвучена М. Фрідманом в 1971 році (названа теорією корпоративного егоїзму) [12, с.6] і підкреслює, що єдина відповідальність бізнесу це збільшення прибутку для своїх акціонерів. Друга точка зору прямо протилежна теорії М. Фрідмана, називається теорією корпоративного альтруїзму та належить Комітету з економічного розвитку США. Вона полягає в тому, що корпорації зобов'язані вносити значний внесок у поліпшення якості життя суспільства. Третю позицію представляє теорія «розумного егоїзму». Вона наполягає на тому, що соціальна відповідальність бізнесу це просто «хороший бізнес», оскільки скорочує довгострокові втрати бізнесу. Витрачаючи гроші на соціальні та філантропічні програми, корпорація скорочує свої поточні прибутки, але в довгостроковій перспективі створює сприятливе соціальне оточення і, отже, стійкі прибутки. Соціально відповідальна поведінка – це можливість для корпорації реалізувати свої основні потреби у виживанні, безпеки і стійкості.

Інститут досліджень Світового банку соціальну відповідальність розуміє двояко:

– комплекс напрямів політики і дій, пов'язаних з ключовими стейкхолдерами, цінностями, виконання вимог законності, а також врахування інтересів людей, спільнот і оточуючого середовища;

– націленість бізнесу на сталий розвиток [10, с. 1-2].

Європейська Комісія в своїх документах спирається на саме широке визначення: корпоративна соціальна відповідальність, за своєю суттю, є концепцією, яка відображає добровільне рішення компаній брати участь у покращенні життя суспільства і захисту

навколишнього середовища» [11, с. 1–2].

У розвинених країнах громадяни під соціальною відповідальністю мають на увазі добровільний внесок компанії у боротьбу з бідністю і хворобами, а у вітчизняній практиці в першу чергу говорять про чітке виконання компанією своїх прямих зобов'язань перед працівниками, державою і партнерами. І лиш небагато хто вважає, що бізнес повинен робити внесок у розвиток суспільства понад цього обов'язкового мінімуму.

В умовах процесу структурної трансформації, який характеризується посиленням ролі інтегрованих корпоративних структур в Україні, використання корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) як стратегії ведення бізнесу може бути серйозним інструментом, за допомогою якого підприємства підвищують власну конкурентоспроможність і формують правила гри в галузі в цілому [9]. Проблематика КСВ знайшла своє відображення у всіх основних концепціях стратегічного управління. Припущення, що корпоративна соціальна діяльність може носити стратегічний характер, будучи орієнтованою на зовнішні по відношенню до підприємства джерела конкурентних переваг було обґрунтовано в рамках концепції позиціонування. Основоположником школи позиціонування є М. Портер. Найбільш повне доповнення концепції позиціонування до аналізу КСВ було запропоновано М. Портером і М. Креймером у статті «Бізнес і суспільство: конкурентоспроможність і соціальна відповідальність» [7]. М. Портер і М. Креймер сформулювали дві моделі прив'язки корпоративної соціальної відповідальності до корпоративної стратегії: «реагуюча КСВ» і «стратегічну КСВ». Реагуюча КСВ спрямована на позиціонування компанії як «хорошого корпоративного громадянина». Стратегічна КСВ включає в себе два основних виміри, відповідних галузевої концепції: вплив конкурентного середовища на фірму і, навпаки, вплив фірми на конкурентне середовище. Таким чином, стратегічна КСВ передбачає інтеграцію КСВ в корпоративну стратегію, причому інтеграцію, яка здатна цю стратегію збагатити за рахунок підвищення потенціалу компанії в створенні цінності.

Інтерпретації КСВ в термінах ресурс-

ної концепції породили об'ємну літературу, де ідентифікувалися пов'язані з корпоративною соціальною діяльністю ресурси і здібності, створення, розвиток і комбінування яких здатне створити компанії конкурентні переваги. При цьому показово, що перша спроба використання ресурсної концепції, що отримала широку популярність, була пов'язана зі становленням концепції корпоративної стійкості, причому в її початкової, «екологічної» трактуванні. Логічним завершенням інтерпретації КСВ в рамках ресурсної концепції стратегічного управління стали роботи, пов'язані з виділенням етапів відповідного організаційного навчання.

У сучасних умовах господарювання використовується для інтерпретації корпоративної соціальної діяльності актуальна концепція динамічних здібностей у двох основних напрямках. По-перше, робляться спроби додання сучасним версіями концепції зацікавлених сторін статусу самостійної концепції стратегічного управління. По-друге, велику популярність в останні роки отримали дослідження, що акцентують інноваційний потенціал корпоративної соціальної діяльності.

Концепція динамічних здібностей найбільшою мірою відображає тенденцію трактування сучасної інтегрованої корпоративної структури, здатної підтримувати стійкі конкурентні переваги, як соціально відповідальною. При всьому термінологічному різноманітті сучасні стратегічні трактування КСВ відтворюють всю ту ж логіку «принципи – процеси – результати».

Для забезпечення екологічного результату у контексті КСВ виділяють корпоративну соціально-екологічну відповідальність яку розглядають як добровільно покладене зобов'язання підприємства, спрямоване на систематичне виконання соціальних та екологічно значущих програм для стейкхолдерів, які прийняті інтегрованою корпоративною структурою понад те, що вимагає законодавство та пов'язані зі стратегією розвитку бізнесу, що не суперечить принципам ефективного корпоративного управління. Ключовими стейкхолдерами є бізнес-одинаця, населення регіону, в котрому воно розташоване та держава, як суб'єкт, відповідальний за загальну екологічну ситуацію в

країні.

Більшість українських підприємств в кращому випадку визнають лише юридичну екологічну відповідальність, тобто організують свою діяльність відповідно до вітчизняного екологічного законодавства. Проте із року в рік зростає кількість підприємств, керівництво яких усвідомлює гостроту глобальної екологічної кризи та намагається зробити свій внесок у поліпшення довкілля. Тому, формування екологічної відповідальності бізнес-середовища в Україні потребує зміни світоглядних і ціннісних орієнтирів із застосуванням економічного, правового, інформаційного інструментарію. Зокрема це [5]:

- посилення примусового соціально-екологічного контролю відповідальності бізнесу шляхом підвищення штрафних санкцій. Розмір штрафів за порушення норм природоохоронного законодавства має відповідати економічним збиткам від порушення довкілля та перевищувати вартість запобіжних заходів;

- забезпечення екологічної відповідальності за допомогою економічних інструментів задля прибутковості бізнесу. Необхідно створити систему економічних і правових механізмів матеріального стимулювання бізнесу для підвищення рівня екологічної відповідальності;

- екологізація національної економіки за рахунок податкових пільг, регулювання цін на ресурси та екологічно чисту продукцію, організація держзакупівель продукції, надання пільгових кредитів для реалізації природоохоронних заходів тощо .

Впровадження загальної практики корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) передбачає випуск екологічно чистої продукції, зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, забезпечення конкурентоспроможності та створення основи і потенціалу для майбутнього економічного розвитку України на засадах сталого розвитку. Підприємство є головним суб'єктом управління та виконання КСВ, виконуючи свої інтереси на мікрорівні, воно представляє інтереси регіону на мезорівні та держави на макрорівні. Орієнтуючись на цілі, котрі ставить перед собою держава, як головний регулятор соціально-

економічного розвитку країни, підприємство залишається головним ініціатором виконан-

ня практики КСВ (рис. 1).

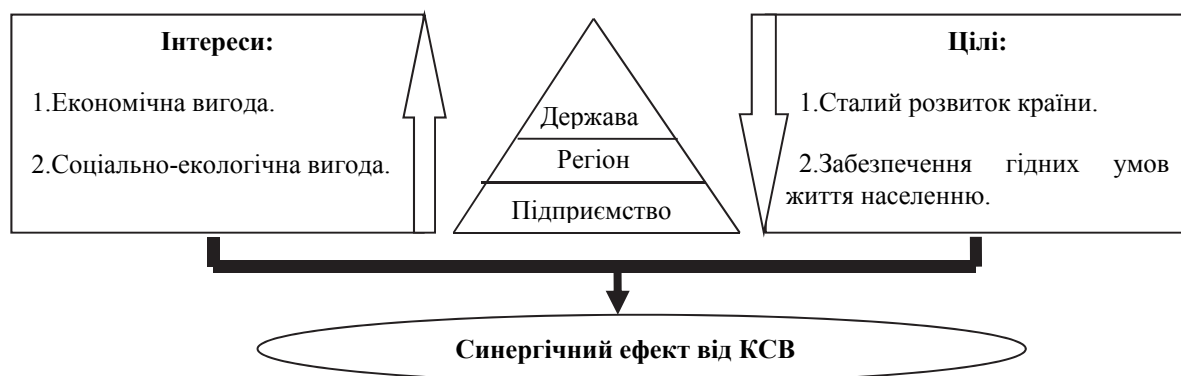

Рис. 1. Система взаємодії суб'єктів діючих на засадах КСВ

Синергійний ефект відбувається тоді, коли у КСВ зацікавлені усі суб'єкти взаємодії. Зосередивши увагу на інтересах населення регіону у покращенні екологічної ситуації в регіоні, промислові підприємства, як основні джерела забруднення повітря повинні орієнтуватися на принципи [6]:

- виконання соціальних програм з метою скорочення шкідливого впливу на природу та забезпечення суспільства правом на сприятливе навколишнє середовище;

- збереження та раціональне використання природних ресурсів, включаючи енергоресурси;

- мінімізація і попередження негативного впливу виробничих циклів на навколишнє середовище (землю, повітря, воду і екосистеми).

Висновки. Отже, проведене дослідження засвідчило, що проблема забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств є стратегічним напрямом діяльності як держави так і інтегрованої корпоративної структури. В умовах існування застарілої матеріально-технічної та технологічної бази вітчизняної економіки, які обумовлюють негативний вплив на довкілля, сучасна стратегія ведення бізнесу повинна бути заснована на КСВ та спрямована на вирішення екологічних проблем та забезпечувати перехід на інноваційно-технологічний шлях розвитку з метою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності.

На основі теоретичних узагальнень було доведено, що практика ведення бізнесу

на засадах КСВ з урахуванням екологічного фактора є потенційною і реальною здатністю промислових підприємств до зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище в умовах структурної трансформації та забезпечення конкурентоспроможності країни у цілому. Разом з тим питання організації фінансового забезпечення політики промислових підприємств у складі інтегрованої корпоративної структури та держави у контексті КСВ за рахунок обов'язковості або вибірковості все ще становлять наукову невизначеність та потребують подальшого розгляду та аналізу.

Література.

1. Грішнова О. А. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О. А. Грішнова, В. П. Думанська // *Економіка и управление*. – 2011 р. – № 3. – С. 33–35.
2. Динаміка викидів забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю в атмосферне повітря. Навколишнє природне середовище. Статистична інформація. Головне управління статистики у Донецькій області / офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://donetskstat.gov.ua/statinform/sered_6.php
3. Кислий В. М. Концепція забезпечення стратегічної конкурентоспроможності промислового підприємства з урахуванням екологічного фактора / В. М. Кислий, Т. В. Бондар // *Механізм регулювання економіки*. – 2010. – № 3. – С. 124–126.
4. Крук В. Державні механізми управління розвитком екологічної демократії в регіонах / В. Крук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epi.org.ua/fileadmin/user_upload/publications/Plan_dij.pdf
5. Напрямки державної політики щодо екологізації національної економіки. Аналітична записка Національного інституту соціальних досліджень при президенті України / офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/807/>

6. Охорона довкілля. Сфери КСВ. КСВ портал СКМ / офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sustainability.scm.com.ua/uk/csr_areas/environment/

7. Портер М., Креймер М. Стратегия и общество. Harvard Business Review. – Россия. (26):72–86.

8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Донецькій області у 2012 році. Департамент екології та природних ресурсів. Донецька обласна державна адміністрація // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://menr.gov.ua/docs/activity-dopovidi/regionalni/rehionalni-dopovidi-u-2012-rotsi/donetska%202012.pdf>

9. Розпорядження Президента України «Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» від 28.04.2004 № 493/2004 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Черторижський В. М. Екологізація регіону – стратегічний напрямок підвищення його конкуренто-

спроможності / В. М. Черторижський // Науковий вісник . – 2006. – вип. 16.2. – С. 161.

11. Corporate Social Responsibility Practice: Strengthening implementation of corporate social responsibility in global supply chains, World Bank Group, October 2003

http://siteresources.worldbank.org/INT/PSD/Resources/CSR/Strengthening_Implementatio.pdf

12. Implementing the Partnership for Growth and Jobs: «Making Europe a Pole for Excellence on Corporate Social Responsibility», Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, COM (2006) 136 final, 22 March 2006, Brussels, 13 pp. http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0136en01.pdf

13. Milton Friedman The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits The New York Times Magazine, September 13, 1971. Copyright © 1971 by The New York Times Company.

На примере Донецкого региона, доказано, что одной из главных проблем функционирования отечественных промышленных предприятий в составе интегрированных корпоративных структур является нарушение экологической безопасности, возникающей из-за чрезмерных выбросов загрязняющих веществ в атмосферу. Определена и обоснована необходимость использования корпоративной социальной ответственности (КСО) как стратегии ведения бизнеса для решения экологических проблем региона и обеспечения его конкурентоспособности.

Ключевые слова: экологические проблемы, промышленные предприятия, интегрированная корпоративная структура, конкурентоспособность, корпоративная социальная ответственность.

On the example of the Donetsk region, it is proved that one of the main problems of domestic industrial enterprises in the integrated corporate structures is excessive environmental pollution of atmosphere. The necessity for corporate social responsibility (CSR) as a business strategy to address environmental issues and to ensure competitiveness is defined and justified.

Keywords: environmental problems, industrial enterprises, integrated corporate structure, competitiveness, corporate social responsibility.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Бардасем А. В.

Надійшла до редакції 25.02.14 р.